1

तस्मात्पूर्वं पथा दृष्टं हिमालये· पार्वत्युवाच· पथा दृष्टं त्वया पूर्वं इदं मे कथितं च तत् १
तत्सर्वं श्रोतुमिच्छामि त्वत्सकाशान्महेश्वर· ईश्वर उवाच· अस्ति ते पार्वति पि
ता हिमवान्नगोत्तमः। नानापक्षिरवै रम्यो नानाशृंगविचित्रितः। यत्र देवास्स
गन्धर्वास्सिद्धचारणगुह्यकाः। विचरन्ति पथा दृष्ट्वा गन्धर्वगीततत्पराः। स्फटि
कैः कांचनैश्शृंगैर्मणिवैदूर्यविभूषितैः। श्लिष्यन्ते जैरिवाकाशं पथा प्रीतः प्रियं
सखा· हिमेनावृतः सर्वो गंगापातविचित्रितः। अप्सरोन्त्सगीतैश्च शोभते यो
नगेश्वरः। तत्र त्वं पार्वती पूर्वं चरन्ती सुमहत्तपः। अब्दद्वादशकन्दे विधूम्रपानम
ओमुखम· संवत्सरचतुष्षष्ठिपक्वपर्णाशनन्नतः। दृष्टा तातेन तत्कष्टं चिन

1

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

श्रीगणेशाय नमः कैलासशिखरे रम्ये गौरी पृच्छति शंकरम्। गुह्याद्गुह्यतरं
व्रतं कथयस्व महेश्वर १ सर्वेषां चैव धर्माणां सर्वं कथयामि तव प्रिये। यथा चोडु
गणे चन्द्रो ग्रहाणां भानुरेव च २ यथा विप्रो मनुष्याणां देवानां विष्णुरेव च। न
दीनां च यथा गङ्गा पुराणानां च भारतम् ३ वेदानां च यथा सामइन्द्रियाणा
म्मनो यथा। पुराणं वेद सर्वस्वमागमेन प्रचोदितम् ४ पञ्चधा पापवर्जनं
पापच्छस्त्रीकृतम्। येन व्रतप्रभावेण प्राप्नुवन्ति सनातनम् ५ तत्सर्वं कथयिष्या
मि यथा पापहिमालये। भाद्रमासि सिते पक्षे तिथौ पापहरा सप्तता ६ तस्यां स्नानमा
त्रेण सर्वपापैः प्रमुच्यते। शृणु देवि त्वया पूर्वमेजानन्या कृतं व्रतम् ७ वक्ष्ये यत्तोपि

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

त्मभाषत· नारदउवाच· देवसिद्धंत्वयाकार्य्यंवैवाहिकपरोभव· हिमवानब्रवीद्यस्तत
त्सर्वंश्रूयतांम्वचः।। इयंकन्यामयादत्तादेवायगरुडध्वजे· तच्छ्रुत्वातुमुनेर्वाक्यंपा
र्वतीदुःखिताभवत्· करोपिकर्णैस्तच्छ्रुत्वापार्वतीदुःखिताभवत्· दुःखभारातिसं
तप्तांसखीपप्रच्छतांशिवाम्· सख्युवाच· पितापत्रनजानातिव्रजेत्वन्नोद्धनंमहत्·
ईश्वरउवाच· इत्येवंसम्मतंकृत्वानीताशीघ्रंमहद्धनम्· पितावलोकयामासहिम
वांस्तुगृहेगृहे· किमानीतातुमेपुत्रीदेवदानवकिन्नरैः। सत्यंकृतंमयापूर्वंकिंद
स्पेगरुडध्वजे· इत्येवंचिन्तयाविष्टोमूर्छितःपतितोभुवि· हाहाकृतास्ततोलोकाः
प्रधावन्तिगिरिस्मृति· मूर्च्छांप्राप्तात्वयाकस्मात्कथयस्वेतितेब्रुवन्· हिमवानउवा
च

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

याऽऽविताभवत् · कस्मै देयामया कन्या इति चिन्तापरोऽभवत् · एवंविचिन्त्यमानेन
नारदो मुनिरापयौ · अर्घ्यादिभिस्तमभ्यर्च्य हिमवानभ्यभाषत · हिमवानुवाच ·
किमर्थमागतन्देव कथ्यताम्मुनिसत्तम · महाभाग्येन मे जातन्तवेहोपागमनम्
ने · नारद उवाच · शृणुष्वावधेयपर्व्ये हि विष्णुना प्रेषिता वयम् · योग्यं योग्याय पर
तस्यैकन्यारत्नमिदं त्वया · वासुदेवसमो नास्ति ब्रह्मेशानादयस्तथा · तेनास्मै त्व
स्य कन्येयं दीयतामस्मत्संमतम् · हिमवानुवाच · वासुदेवसमो देवः कन्यां प्रार्थयते
यदि · तदा मया प्रदातव्या त्वदागमनेनैव तात · तच्छ्रुत्वा मुनिप्रवरो सम्यक् नारदः केश
वस्यान्तिकमुपगम्य मुनिर्देवं शङ्खचक्रगदाधरम् · लेनाञ्जलिपुटो भूत्वा मुनीन्द्रः प्र

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

पाप्तो कं वरन्तु हिममममने। पार्वत्युवाच। यदि देव प्रसन्नोसि भर्ता भव महेश्वर। इत्यु
वाच प्रसन्नात्मा सा जानन्ती स्वपमुत्तमम्। तथेत्युक्त्वा मया देवि केलाशं पुनरागतम्।
ततः प्रभाते विमले स्वप्नं वै यो विसृज्य तत्॥ पार्वती नोक्तं तत्र मत्पराः वनगोचरे
तत्र त्वं च महत्प्रासिसरम्यास ईश्वराननेः हिमवाननपि तं देशमाजगाम महावनम्। ता
मपश्यं पश्चात् दुहितृं पानभोजनवर्जिताम्। दृष्ट्वा तत्र नदीतीरे पुत्रं प्रकन्यका रूपम्। उक्
त्वा तस्य गमानीय रोदनं च चकार सः। किं दृष्ट्वा धर्मज्ञे [illegible] वनमागता।
पार्वत्युवाच। मया विचारितो भर्ता महादेवः सदाशिवः। तदर्थं मया कृतं तात ते
नाहं वनमागता। तथेत्युक्त्वा हिमवतास्त्वं योनीता गृहम्प्रति। ततः प्रपन्नो तपि

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

कस्येदं चेष्टितं क्रूरं कन्यारत्नहृतम्मम· दृष्ट्वा वा कालसर्पेण वा सिंहव्याघ्रेण वा मृता:
न जाने क्व गता पुत्री केनऽष्टेन वाहृता· चकम्पे शोकसन्तप्तो वा तेनैव पथा नृपः। त्व
गतासि वनं घोरं निर्जनम्मपर्वर्द्धनमे· व्याघ्रसिंहगजाक्रोडमृगपक्षिगणाकुलम्
गिरिश्च चारु पुत्रीं त्वामन्वेषन्निर्जने वने· तस्मिन् घोरे वने त्वन्तु सखिभिस्सह
संस्थिता· दृष्ट्वा तत्र नदीं रम्यां तस्यास्तीरे सुमध्यमा· उपविष्टालिभिस्सार्द्धं म
नोहरविवर्जिता· वालुकापाऽकृता मूर्तिः शिवापार्श्वकरस्य च· भाद्रशुक्लतृतीया
यां रात्रौ पूजा कृता त्वया· तत्र वादित्रगीतेन रात्रौ जागरणं कृतम्· तेन व्रतप्रभावेण
आसनं चलितम्मम· सम्प्राप्तो देवि तत्राहं पश्चात्त्वं सखिभिस्सह· प्रसन्नोस्मि म

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

गासपागस्तु कर्त्तव्योममस दृष्ट्वानि: स्नापनं तत्र कर्त्तव्यं पार्वत्या सहितस्य मे · पूज
येद्गुरुभिः पुष्पैर्गन्धधूपैस्सुमनोहरैः । उपोष्य पूजयेद्भक्त्या कृष्णां जागरणं
निशि · नारिकेलैश्च जम्बीरैरन्यैश्च विविधैः फलैः । तत्र देशोद्भवैस्सर्वैर्नैवे
द्यैः कुसुमैर्नवैः । धूपदीपैस्सुगन्धैश्च मंत्रेणानेन पूजयेत् · नमः शिवाय शान्ता
य पंचवक्त्राय चूडिने · नन्दिभृंगिमहाकालगणयुक्ताय शम्भवे · शिवायै
शिवरूपायै मंगलायै महेश्वरि · शिवे सर्वार्थदे देवि शिवरूपे नमोऽस्तु ते · नम
स्ते सर्वरूपिण्यै जगन्मात्रे नमो नमः । संसारभीतिसन्तप्तां त्राहि मां सिंहवा
हिनि · येनापि येन कामेन पूजितासि महेश्वरि · राज्यं देहि च सौभाग्यं प्रसन्ना

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

ता मम वैवाहिकी क्रिया· तेन व्रतप्रभावेण सौभाग्यं प्राप्तवत्यसि· तदादि व्रतराजस्तन
कस्यापि निवेदितः। व्रतराजस्य नामेदं शृणु देवि यथाभवत्· हरितालीति नामेदम
न्वर्थं मम वर्द्धनम्· आलिभिर्हरिता यस्मात्तस्माद्धरितालिका· त्वमेव मुख्या दे
व्यत्र तेन त्वन्नामकं व्रतम्· देव्युवाच· नामेदं कथितं देव विधिं वद मम प्रभो किं पु
ण्यं किं फलं चास्य केन वा विधिनाचरेत्· ईश्वर उवाच· शृणु देवि विधिं सम्यक् येन नारी
णां व्रतमुत्तमम्· कर्तव्यं तु प्रयत्नेन यदि सौभाग्यमिच्छति· तोरणादि प्रकर्तव्यं क
दलीस्तम्भमण्डितम्· आच्छाद्य पट्टवस्त्रेण नानावर्णैर्विचित्रितम्· चन्दनादिसु
गन्धेन लेपयेद्गृहमण्डपम्· शंखभेरीमृदंगैश्च वादित्रैर्बहुभिर्वरैः। नाना मं

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

एवं मासत्र संख्यानि व्रतानि तो भर्तोः प्रापयेत् । यद्वा व्रतं मया यो विधि भावेतु पारलौ
तदनन्तरम् । अस्य चैव सह स्नानं वाजपेय फलतानि च । कृत्वा पत्युराप मा
प्रीति तत्क्षणात्‌ एव । एतत्ते कथितं देवि व्रतानां व्रतमुत्तमम् । तेन मां
त्वं प्रसन्नासि मम देहार्द्धं तां गता । एवं विधं या कुरुते च नारी त्वया समा नारम
ते च सती । विनाशकाले मम तुल्यरूपं सायुज्यं कैलासं तथैव जन्मम् । गोभूर
त्नधनादि वस्त्रदानम् पुनः पुनः । तेषां पापं प्रकृतेन्यं सर्वं कामं वासिष्ठ पृ ।
इति श्रीभविष्योत्तरपुराणे हरितालिकाव्रतं समाप्ता ० ॥ राम रामराम

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

भवपार्वति॰ मंत्रेणानेन मांदेवि पूजयेद्भपासह॰ ततः कर्पासमाकरार्पभ्रु
त्वोऽधाश्च दक्षिणाम॰ ब्राह्मणायप्रदातव्यं वस्त्रभेजहिरण्यकम॰ अनेषां
हीपते दानेस्त्रीणांच महादिकं तथा॰ कर्पासवृत्वेकुचित्तेनेऽन्यतो भ्यासहैवतु
संकल्पंचततः कर्पासं धेनुश्चादि पूजनैः याकरोति महादेवि व्रतराजं विधा
नतः। सौभाग्यराज्यमाप्नुष्यं पापक्षयेमवाप्नुयात॰ इतीपापोऽत्रपानारी किंस
भोजनमाचरेत॰ जन्मजन्मभवेद्वन्ध्या विधवाचपुनःपुनः। दारिद्र्यञ्चश्लोकं
चकाकेश्यदुःखभागिनी॰ पापिस्तानरकेघोरे उपवासंपानेकारयेत॰ काज्य
नेत्रकनपात्रंचतामकंवातयेवच॰ वेरामेन्मयपात्राणितपूर्णानिविविधैःफलैः

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham